

ภราดรภาพในหมู่พุทธศาสนิกชน

บทที่ 1

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ตอนที่ 1

พระสงฆ์

1. ผู้ที่ปรารถนาจะเป็นสาวกของเราจะต้องละทิ้งทุกอย่างทั้งบ้านช่อง ครอบครัวยุทธศาสนิกชน และทุกสิ่งทุกอย่างทางโลกด้วยความเต็มใจ ผู้ที่สละ ทุกสิ่งทางโลกได้และพร้อมที่จะปฏิบัติตามพระธรรมจึงจะนับว่าเป็นสาวก ของเรา เป็นผู้ที่มีชีวิตที่อยู่กับความผูกพันกับทางโลกทั้งกายและใจ

ถึงแม้ว่าจะเดินตามรอยเท้าของเราแล้วหม่อมกาสาวพัสดุของเรา แต่ถ้า ใจของผู้นั้นยังถูกรบกวนด้วยกิเลสตัณหาเขาผู้นั้นก็ยังอยู่ห่างไกลจากเรา ถึงแม้ว่าจะอยู่ในร่างของสงฆ์แต่ไม่ยอมรับพระธรรมคำสั่งสอนของเรา เขาผู้นั้น จะไม่อาจเห็นเราได้

แต่ถ้าเขาผู้นั้นสามารถจักกิเลสตัณหาให้สูญสิ้นไปจากใจ มีแต่ความ บริสุทธิ์สงบในดวงใจแล้ว เขาก็เข้าถึงเราทั้ง ๆ ที่ร่างกายจะอยู่ห่างกันหลาย พันโยชน์ก็ตาม เขาก็จะมองเห็นเรา

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

2. สาวกทั้งหลาย ผู้ที่สละเรือนแล้วจะต้องรักษาวินัย 4 ข้อในการดำเนินชีวิต คือ

หนึ่ง ต้องนุ่งห่มด้วยผ้าที่เก่าขาดแล้ว

สอง ต้องรับอาหารที่ได้จากการบริจาคทาน

สาม ที่พักอาศัยคือที่ที่จะหาได้เมื่อถึงเวลาพลบค่ำแล้ว เช่น ใต้ต้นไม้หรือบนหินผา

สี่ ไข้ยารักษาโรคเฉพาะที่เป็นยาซึ่งทำจากปัสสาวะที่หมัก
เอาไว้

การประกอบบาตรอกที่ช่วยภิกษาจารนั้นเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจของตนเองไม่ใช่ถูกใครบังคับ และเป็นเพราะมีศรัทธาเชื่อว่าการทำเช่นนี้จะช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงความทุกข์ทรมานหลุดพ้นหนทางแห่งความลุ่มหลงได้

การสละเรือนออกบวชเป็นบรรพชิตดังกล่าวนี้ ถ้าไม่สามารถตัดขาดจากโลกะ โทสะ โมหะและปิดหนทางรับเข้ามาทางประสาท สัมผัสทั้งห้า ก็จะไม่บังเกิดผลคืออย่างที่คาดหวังไว้

3. จะต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าตนเป็นผู้ครองเพศบรรพชิตสละแล้ว ซึ่งครวัเรือน เมื่อถูกถามก็สามารถพูดได้เต็มปากว่าตนเป็นบรรพชิตและสามารถตอบได้ว่า

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

“ข้าจะรักษาวินัยที่บรรพชิตพึงปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ข้าจะตอบแทนบุญคุณผู้ที่อนุเคราะห์ด้วยการทำทานให้ได้พบความสุขอย่างยิ่งยอดด้วย การปฏิบัติหน้าที่ของสมณเพศให้ลุล่วงสมตามความมุ่งหมาย”

สิ่งที่ผู้ที่ออกบวชถือเพศบรรพชิตจะต้องปฏิบัติก็คือ บรรพชิตต้องเป็นผู้รู้จักมีความละเอียด รู้รักษากาย วาจา ใจ และการดำรงชีวิตให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง รู้รักษาประสาธัมม์สั่งห้ามและอารมณ์ไม่ให้ลุ่มหลงในความสุข ความสนุกชั่วครั้งชั่วคราว จะต้องไม่เกียจคร้านหรือเห็นแก่การนอนหลับพักผ่อนนาน ๆ

เวลาเข้านครจะต้องนั่งเจริญภาวนาสมาธิสำรวมจิตหรือเดินจงกรมก่อนจะเข้าพักผ่อน และควรนอนตะแคงขวาเท้าซ้อนกัน ความคิดคำนึงสุดท้ายก่อนหลับคือ กำหนดเวลาที่จะตื่นขึ้นในเช้าวันต่อไป ในยามรุ่งเช้าของวันต่อมาควรจะต้องบำเพ็ญสมาธิทางจิตและเดินจงกรมอีก

ตลอดระยะเวลาวันหนึ่งจะต้องรักษาจิตใจไม่ให้วอกแวกด้วยการนั่งบำเพ็ญเพียรในที่ที่สงบสำรวมกายและจิตใจต่อต้านความโลภ โกรธ หลง ความง่วง ความใจลอย ความอาฆาต ความสงสัย และคันหาราคะทั้งหลาย

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

การเพ่งจิตฝึกสมาธิเช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญญาวิเศษที่สามารถกำจัดกิเลสตัณหาให้สูญสิ้นแล้วนำไปสู่หนทางตรัสรู้

4. ถ้าผู้ถือเพศบรรพชิตมีตัวหลงระเรีงตกอยู่ภายใต้ความโลภ โกรธ หลง ริษยา หลอกหลวง หลงตัว ไม่จริงใจก็เหมือนกับการเหินบดบองคมอยู่กับตัวนั่นเอง สมณเพศไม่ใช่เป็นเพียงผู้สละครวเรือนหรือออกบิณฑบาตท่องบทสวดมนต์ได้แตกฉานเท่านั้น ถ้าเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับการเป็นแค่เปลือกนอกไม่มีความหมายอะไรเลย

การเป็นสมณเพศเฉพาะลักษณะภายนอก แต่จิตใจไม่อาจตัดขาดจากกิเลสโลกีย์ได้ก็เหมือนกับให้ทารกนุ่งห่มจีวรสงฆ์ ไม่อาจเรียกว่าบรรพชิตได้

ผู้ที่สามารถเพ่งจิตให้ตั้งมั่น รู้แจ้งในปัญญา ตัดขาดจากกิเลส และมุ่งดำเนินไปสู่หนทางตรัสรู้เท่านั้นจึงจะเป็นพระสงฆ์สาวกที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า

ผู้ที่ทำใจได้ว่าถึงแม้จะเสียโลหิตหยดสุดท้าย กระดูกจะป่นเป็นผงก็ตามที จะไม่เลิกล้มความเพียร พยายามที่จะบรรลุให้ถึงจุดหมายปลายทางเท่านั้นจึงจะประสบความสำเร็จสมกับเป็นพระสาวก

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

5. หน้าที่ของพระสาวกคือ การกระจายแสงสว่างแห่งสังฆธรรมของพระพุทธองค์ ประกาศธรรมเทศนาและปลุกนุกคลทั่วไปให้ตื่นขึ้นมีดวงตาเห็นธรรม ช่วยแก้ความเข้าใจผิดให้ถูก ขอมเสียดสละความสุขส่วนตัว แม้กระทั่งชีวิตเพื่อการเผยแผ่พระสังฆธรรมแก่คนทั่วไป

หน้าที่ของพระสาวกไม่ใช่สิ่งที่จะปฏิบัติให้ลุล่วงไปได้ง่าย ๆ ดังนั้น ผู้ที่ประกาศพระธรรมจึงเป็นผู้ที่ห่มกาสาวพัตร์และเจริญรอยตามพระพุทธเจ้า ด้วยการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์อย่างเคร่งครัดเสมือนไถ่ล้างบาปอาสนะของพระองค์และดำเนินเข้าไปสู่อาศรมของพระองค์

การห่มกาสาวพัตร์ของพระองค์ หมายถึง การถ่อมตนและบำเพ็ญเพียรการนั่งบนอาสนะของพระองค์ คือ การมองทุกสิ่งทุกอย่างด้วยจิตว่างไม่ผูกพัน การเข้าไปสู่อาศรมของพระองค์ คือการแผ่เมตตาต่อคนทั้งหลาย เยี่ยงพระพุทธองค์

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

6. ผู้ที่จะเผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ จะต้องรำลึกถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ 1. จะต้องระมัดระวังความประพฤติของตนเอง 2. จะต้องระวังคำพูด 3. จะต้องไม่ลืมเจตนารมณ์และจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ 4. จะต้องไม่เมตตาคุณ

การจะเป็นผู้สอนธรรมที่ดีได้ จะต้องมียุคุณสมบัติดังนี้ คือ

(1) มีขันติ คือ ความอดทน มีความถ่อมตัว ไม่หยาบคาย ต้องมองทุกสิ่งทุกอย่างด้วยจิตว่างไม่ผูกพันยึดมั่นในสิ่งใด ถ้าทำได้เช่นนี้ได้จึงจะนับว่าประพฤติชอบถูกต้องทั้งกายและใจ

(2) มีความระมัดระวัง ในการคบหากับบุคคลประเภทต่าง ๆ ต้องรู้จักหลีกเลี่ยงผู้มีอำนาจหรือคนที่มีสันดานชั่วร้ายและไม่เข้าใกล้เพศตรงข้าม ฝึกสมาธิในสถานที่เงียบสงบ และต้องไม่ลืมว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุและสภาพแวดล้อมภายนอก จึงไม่ควรตำหนิติเตียนเหยียดหยาม หรือชี้ความผิดในลักษณะดูแคลนหรือทำให้ได้อาย

(3) ต้องรักษาใจของคนให้สงบ รำลึกถึงพระพุทธองค์เสมือนบิดาในดวงจิต นับถือพระสาวกของพระองค์และผู้กำลังเพียรฝึกเพื่อหนทางตรัสรู้เสมือนครู มองผู้คนที่ทั้งหลายด้วยสายตาที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรม และสอนทุกคนด้วยความเสมอภาคไม่ลำเอียง

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

(4) ต้องแผ่เมตตาคุณมหาศาลดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ที่ไม่รู้จักหนทางแห่งการตรัสรู้ ด้วยความหวังว่า วันหนึ่ง เขาผู้นั้นจะเปลี่ยนใจหันมาศรัทธาเชื่อฟังคำสอนนั้น โดยใช้ความพยายามทุกวิถีทาง

ตอนที่ 2

ฆราวาส

1. ดังได้กล่าวมาแล้วว่าคุณผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา คือ ผู้ที่มีศรัทธาในพระรัตนตรัยอันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

การที่จะเป็นฆราวาสที่ดีได้นั้นเราจะต้องมีความเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อย่างไม่มีความเคลือบแคลงสงสัย เชื่อฟังคำสั่งสอน และปฏิบัติตามพระธรรมอย่างเคร่งครัด

ฆราวาสพึงรักษาศีลห้า คือ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่มุสา ไม่ประพฤตินอกใจ และไม่ให้ดื่มสุรายาเมา

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

นอกจากจะเชื่อถือในพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามศีลห้าด้วยตนเองแล้ว ควรชักจูงให้ญาติมิตรและผู้อื่นเกิดศรัทธาในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เพื่อว่าพวกเขาทั้งหลายจะได้มีส่วนรับพระเมตตาคุณของพระพุทธองค์ด้วย

ฆราวาสควรจะระลึกอยู่เสมอว่าความเชื่อถือพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามศีลห้า นั้น จะช่วยให้สามารถบรรลุดังหนทางศรีสวัสดิ์ได้ ถึงแม้ว่าชีวิตความเป็นอยู่ยังเกี่ยวข้องกับอยู่ในโลกแต่ก็ไม่ควรผูกพันกับความต้องการทางโลกจนถอนตัวไม่ขึ้น

2. ถ้าฆราวาสได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาแล้วก็จะเกิดความปีติยินดีและความสงบในจิตใจขึ้น

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ใจที่มีศรัทธาในบริสุทธิ์และอ่อนโยน มีขันติและความอดทน ไม่มีการโต้แย้งตอบ ไม่ก่อทุกข์ให้ผู้อื่น แต่มีกรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัยอยู่เสมอจิตใจจึงมีความสงบสันติพบแสงแห่งปัญญารู้แจ้งทุกหนทุกแห่ง

ด้วยศรัทธาในองค์พระพุทเจ้า ทำให้สามารถสลัดความเห็นแก่ตัวละทิ้งความยึดมั่นในสิ่งที่เป็นของตัว จึงไม่มีความห่วงกลัวในชีวิตหรือวิตกกับการวิพากษ์วิจารณ์

ด้วยความเชื่อว่าเมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดใหม่ในดินแดนแห่งพุทธะ ก็จะไม่กลัวความตาย ด้วยความเชื่อในสังขรรมิเศษทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่เกรงกลัวกับการเผชิญหน้าใคร

ด้วยความมีเมตตาธรรมเป็นที่ตั้ง ทำให้ไม่เกิดอารมณ์รักหรือเกลียดชังต่อผู้ใด และเมื่อควงใจมีความสะอาดบริสุทธิ์ก็พร้อมที่จะประกอบกรรมดีอยู่เสมอ

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ไม่ว่าจะตกอยู่ในสภาพเช่นใดทั้งยามมีและยามจน ถ้าเราไม่เสื่อมคลายความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธรองค์ ยังคงมีความละเอียดรอบาปประพฤติดามที่ได้สั่งนวจาไว้ และพูดจริงตามที่ได้ปฏิบัติไป ครอบทุกสิ่งทุกอย่างด้วยปัญญา มีจิตใจมั่นคงขงเขา จะสามารถมุ่งหน้าไปสู่หนทางแห่งการตรัสรู้ได้อย่างราบรื่น

ถึงแม้ว่าจำเป็นต้องตกอยู่ในภาวะข่งยากท่ามกลางผู้คนที่มิจิตใจสกปรกก็ตามที ศรัทธาในพระพุทธรเจ้าจะช่วยให้รอดพ้นจากสภาพที่ไม่พึงประสงค์เช่นนี้แล้วชักนำให้เร่งกระทำความดีมากขึ้น

3. ดังนั้น ไม่ว่าใครก็ตามพึงรับฟังพระธรรมคำสอนของพระพุทธรองค์ด้วยตนเองเสียก่อน ถึงแม้ว่าการฟังคำสอนนั้น จะต้องลุยฝ่ากองไฟเข้าไปก็ตามที่ด้อยเต็มใจที่จะลุยเข้าไป

การลุยฝ่ากองไฟแห่งกิเลสโลกเข้าไปเพื่อฟังพระธรรมของพระองค์ จะช่วยให้ผู้นั้นได้พบหนทางแห่งการหลุดพ้น

การฟังพระธรรมคำสอนด้วยตัวเองแล้วประพฤติปฏิบัติตามด้วยการเอื้อเพื่อเอื้อแก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว แสดงความเคารพต่อผู้ที่สมควรเคารพ รับใช้ผู้ที่ควรรับใช้ ไม่ทำตามใจตัวเอง

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

การเชื่อฟังและมีศรัทธาในคำสอนเช่นนี้ทำให้จิตใจไม่เกิดอารมณ์
ริษยา ไม่หวั่นไหวกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่น ไม่เกิดความคิดฟุ้งซ่าน
นอกจากการฝึกบำเพ็ญเพียรทางสมาธิเพื่อจิตใจบริสุทธิ์เท่านั้น

ผู้ที่ไม่มีศรัทธาในพระพุทธเจ้ามักจะเป็นผู้ที่คิดถึงแต่เรื่องของตัวเองมี
จิตใจคับแคบ หงุดหงิด ไม่มีความสุขอยู่ตลอดเวลา แต่ผู้ที่มีศรัทธาใน
พระพุทธเจ้าจะเกิดปัญญาสว่างมีเมตตาจิตเกื้อหนุน ทำให้มีจิตใจกว้างขวาง
ไม่หวั่นไหวกับเรื่องไร้สาระ

4. ผู้ที่ได้ฟังพระธรรมแล้วจะตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต และเห็นว่า
สังขารเป็นมูลที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน เป็นที่เกิดของความชั่วร้ายทั้ง
ปวง จึงไม่ผูกพันกับมัน

อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมที่จะบำรุงรักษาสังขาร ไม่ใช่เพื่อหวัง
ความสุขสำราญทางกาย แต่เพื่อการแสวงหาหนทางแห่งความหลุดพ้น คือ
การตรัสรู้และเผยแผ่ธรรมแก่ผู้อื่นต่อไปนั่นเอง

ถ้าเราไม่รักษาร่างกายให้แข็งแรง เราก็ไม่อาจจะมีชีวิตที่ยืนยาวเพื่อ
การปฏิบัติธรรมและประกาศพระธรรมให้แพร่หลายได้

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

เช่นเดียวกับผู้ที่จะข้ามแม่น้ำใหญ่จะต้องดูแลซ่อมแซมแพ คนที่ต้องใช้ม้าในการเดินทางก็ต้องดูแลรักษาม้าเป็นอย่างดี

ผู้ที่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าจะต้องนุ่งห่มแต่พอควรพอเหมาะเพื่อป้องกันความร้อนหนาว และกันความอายเท่านั้น ไม่ใช่ปรุงแต่งประดับประดาเพื่อความงาม

การรับประทานอาหารก็ไม่ใช่เพื่อความเอร็ดอร่อย แต่เพื่อการดำรงชีวิตอยู่สำหรับการรับฟังและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรม

บ้านที่อยู่อาศัยก็เหมือนกัน ไม่ใช่เพื่อความโก้มีหน้ามีตา แต่ควรอาศัยอยู่ในบ้านแห่งปัญญารู้แจ้ง ซึ่งช่วยป้องกันโจรแห่งกิเลสตัณหาและพายุแห่งความชั่วร้ายทั้งหลายไม่ให้เข้ามาข้างในได้

ดังนั้น เราจึงควรบริโภคน้ำปัจจัยต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตที่มุ่งอุทิศเพื่อการแสวงหาหนทางตรัสรู้ ไม่ควรผูกพันกับมันเพื่อความสุขส่วนตัว หรือเพราะความเห็นแก่ตัว นอกจากนี้เพื่อการถ่ายทอดสังฆธรรมให้บุคคลทั้งหลายได้มีโอกาสพบหนทางแห่งการหลุดพ้นด้วย

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ด้วยเหตุนี้ถึงแม้เราจะยังใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว แต่จิตใจก็ไม่ควรว่างเว้นที่จะรำลึกถึงคำสอนและแผ่แผ่ความเมตตาแก่สมาชิกในครอบครัวอย่างทั่วถึงด้วยการชี้หนทางและชักจูงใจทุกคนให้เกิดศรัทธาเห็นธรรมตามไปด้วย

5. ขรวาสาเลื่อมใสในพระองค์มีหน้าที่ที่จะต้องเรียนรู้วิธีการทดแทนบุญคุณของบิดามารดา การปรนนิบัติครอบครัว การฝึกใจตนเอง และรับใช้พระพุทธรองค์

การรับใช้เพื่อทดแทนคุณบิดามารดานั้นทำได้โดยการดูแลและบำรุงรักษาให้ท่านมีความสุขและมีอายุยืนยาว

การที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุขได้นั้นจะต้องไม่เห็นแก่ตัณหาราคะ และความสุขส่วนตัวแต่เพียงอย่างเดียว

เวลาฟังดนตรีก็ให้นึกถึงดนตรีแห่งพระธรรม เวลาอยู่ใต้ชายคาบ้านก็ควรฝึกสมาธิทางจิตไม่ให้เกี่ยวข้องกับกิเลสขุติและความยุ่งยากวุ่นวายทางโลก

เวลาทำทานอุทิศส่วนกุศลให้ผู้อื่นก็ควรทำจิตใจให้ปลอดโปร่งปราศจากความโลภ เวลาอยู่ท่ามกลางฝูงชนหมู่มากก็ควรคิดว่าอยู่ ท่ามกลางหมู่ผู้ที่เจริญรอยตามพระพุทธเจ้า เมื่อประสบเคราะห์กรรม สิ่งใดก็ไม่หวาดหวั่นสะทกสะท้าน แต่คงรักษาความสงบและมั่นคงในจิตใจได้

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

การฟังพระพุทธรองค์ คือ การแสวงหาหนทางแห่งการหลุดพ้น

การฟังพระธรรม คือ การสดับฟังพระธรรมเพื่อให้เกิดปัญญาที่แจ่มแจ้งที่กว้างใหญ่ไพศาลปานมหาสมุทร

การฟังพระสงฆ์ คือ การแสวงหามิตรภาพและสันติสุขโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

เวลาใส่เสื้อผ้าก็ไม่ควรลืมสวมอารมณ์แห่งความดีและความละอายในบาปด้วย

แม้เวลาขับถ่ายก็ควรนึกถึงการกำจัดอารมณ์โลก โกรธ หลง และความสกปรกให้หมดไปจากใจด้วย

เวลาไต่ขึ้นไปตามทางภูเขาที่สูงชันก็ควรรำลึกว่ากำลังไต่ขึ้นไปตามทางที่จะนำไปสู่การตรัสรู้ และเวลาเดินลงมาตามทางลาดที่เดินสบายก็ควรคิดว่าเป็นโอกาสดีที่จะเดินให้ลึกเข้าไปสู่หนทางแห่งความเป็นอรหันต์ได้

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

เมื่อเห็นสะพานก็ควรคิดว่าจะต้องสร้างสะพานแห่งพระธรรมให้คน
ทั้งหลายได้ข้าม

เมื่อได้เห็นคนที่โศกเศร้าเสียใจก็ควรทำใจให้ปลงในความไม่เที่ยงแท้
แน่นอนของชีวิต

เมื่อเห็นคนโกลาหล ควรทำใจให้หลุดพ้นจากความผูกพันกับชีวิตที่เต็มไปด้วย
มายา และเพียรพยายามไปให้ถึงทางหลุดพ้น

เมื่อได้รับอาหารโอชารสควรรู้จักระมัดระวังใจไม่ให้เกิดความโลภ
ความลุ่มหลงในความหอมเพื่อ เมื่อได้รับอาหารไม่อร่อยก็พึงหวังว่าความ
โลกจะไม่หวนกลับมาหาตัวอีก

ในฤดูร้อนที่อากาศร้อนจัดควรคิดถึงการหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความ
ร้อนของไฟโลภีย์ แล้วแสวงหาความร่มเย็นของการตรัสรู้ ในฤดูหนาวที่
อากาศหนาวจัดก็ให้ระลึกถึงความอบอุ่นในพระเมตตาของพระองค์

เวลาสวดมนต์พึงระลึกอยู่เสมอว่าจะปฏิบัติคำสอนทั้งหมดโดยไม่
หลงลืม

เมื่อนึกถึงพระพุทธรูป ให้ตั้งความปรารถนาว่า ขอให้มิควงตาเห็น
ธรรมเยี่ยงพระองค์

เวลานอน ควรทำกาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ เมื่อตื่นขึ้นมาในตอนเช้า
จิตใจจะได้ผ่องใสปลอดโปร่งมองเห็นธรรมได้ง่ายขึ้น

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

6. ผู้ที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ย่อมรู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีความเป็น “ศูนย์” จึงยอมรับสภาพของทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความสุขุมและพยายามปรับให้เหมาะกับการแสวงหาหนทางตรัสรู้

เราไม่ควรคิดว่าโลกนี้เป็นโลกแห่งความวุ่นวายไม่มีสาระและโลกแห่งการตรัสรู้เป็นโลกแห่งความสงบ แต่ควรคิดว่าเราจะมีโอกาสพบหนทางแห่งการหลุดพ้นได้ในท่ามกลางโลกแห่งความวุ่นวายและไม่สงบนี้เอง

ถ้ามองโลกนี้ด้วยดวงตาโง่เขลา จะเห็นว่าเป็นโลกที่ไม่มีความหมาย เต็มไปด้วยความชั่วร้ายหลอกลวง แต่ถ้ามองด้วยดวงตาของคนมีปัญญาแล้ว ก็จะแลเห็นว่าเป็นโลกแห่งการตรัสรู้

อันที่จริงแล้ว การมองโลกด้วยสายตาที่แบ่งความแตกแยกกันว่า มีความหมายหรือไม่มีความหมาย ดีหรือชั่วนั้นเป็นเพียงเพราะความลำเอียง แยกเขาแยกเราของคนทั่วไปนั่นเอง ซึ่งเป็นการมองที่ผิด

แต่ถ้ามองด้วยสายตาที่เป็นธรรม คือ มองด้วยปัญญาบริสุทธิ์แล้วจะเห็นว่าโลกนี้มีอยู่เพียงโลกเดียวและเป็นโลกที่เต็มไปด้วยความหมาย

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

7. ผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีศรัทธาในพระพุทธเจ้า จะมองโลกนี้เป็นหนึ่ง ไม่ลำเอียงและมีความเห็นอกเห็นใจพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่ถือตัว

ดังนั้น ผู้ที่เชื่อถือในพระพุทธศาสนาจะมีจิตใจที่ไม่รู้จักความโกรธ แต่กลับต่อมตัวพร้อมที่จะช่วยเหลือ ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเหมือนพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งเลี้ยงดูพืชผลทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียง และปลูกฝังศรัทธาในจิตใจของผู้ที่ยากไร้

จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตาเห็นอกเห็นใจผู้ที่ยากไร้นี้เป็นเสมือนมารดาที่คอยเลี้ยงอบรมจิตใจของบุตร ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความการระต่อบุคคลเหล่านี้เหมือนเช่นบิดามารดาของตน

ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่าจะถูกคนอื่นเป็นจำนวนมากที่วางตนเป็นศัตรูมุ่งร้ายหมายบ่อนทำลายผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธองค์ก็ตาม พวกเขาเหล่านี้ก็ไม่อาจจะทำอะไรได้ เหมือนกับยาพิษหยดเดียวไม่สามารถจะทำให้หน้าในมหาสมุทรใหญ่กลายเป็นน้ำพิษได้

8. ผู้ที่เชื่อถือพระพุทธศาสนาจะบังเกิดความปิติยินดีซาบซ่านด้วยความสงบสุขที่เกิดขึ้นในดวงใจ ทั้งนี้เพราะด้วยบารมีของพระพุทธองค์

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ในท่ามกลางโคลนตมแห่งกิเลสโลภีที่ไม่เคยมีเมล็ดพืชพันธุ์แห่ง
ความศรัทธามาก่อนเลย ก็อาจหว่านความศรัทธาในห้วงกามขึ้นมาได้ด้วย
แรงอำนาจแห่งพระเมตตาคิดของพระพุทธองค์ ซึ่งจะช่วยฟอกล้างจิตใจ
ผู้คนให้บริสุทธิ์ผุดผ่องและเกิดศรัทธาเลื่อมใสพระองค์ขึ้น

ดังที่เคยกล่าวมาแล้วว่าต้นไม้จันทน์หอมไม่อาจออกงามแพร่พันธุ์ได้
ในป่าไม้ Eranda ซึ่งเป็นไม้มีพิษ ความศรัทธาในพระพุทธองค์ก็ควรจะเป็น
เช่นเดียวกัน คือ ไม่อาจเกิดขึ้นได้ในใจที่เต็มไปด้วยกิเลส

แต่อันที่จริงแล้วบุปผาแห่งศรัทธาอาจบานได้ในดวงใจที่มีกิเลส
ค้นหาที่เป็นเช่นนั้นได้เพราะรากของมันไม่ได้อยู่ที่นั่นแต่อยู่ที่อื่น คือ อยู่ที่
ดวงใจของพระพุทธเจ้าเอง

ถ้าผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผลอใจหรือหลงลืมตัวตกเป็นทาสของ
ความโลภ โกรธ หลงแล้ว จิตใจของเขาก็จะหมองมัวสกปรกเกิดความอิจฉา
ริษยา เกลียดชัง มุ่งร้าย แต่ถ้าเขาหันกลับไปหาพระพุทธเจ้าตามเดิม เขาก็จะ
สามารถรับใช้งานในศาสนาได้อย่างดี ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์มาก

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ตอนที่ 3

วิถีแห่งการดำเนินชีวิต

1. การที่คิดว่าความอัปโชคเกิดจากเหตุภายนอกนั้นเป็นความคิดที่ผิด แต่ที่จริงมันเกิดขึ้นจากใจของตนเอง จึงเป็นการโง่ที่จะระแวงระวังแต่เหตุภายนอกโดยไม่ควบคุมจิตใจของตนเอง

ในสมัยก่อนมีประเพณีว่าเมื่อต้นเช้าล้างปากล้างหน้าแล้วต้องนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทิศต่าง ๆ ทั้งเหนือ ใต้ ออกตก เบื้องบนและเบื้องล่าง อริยฐานขออย่าให้เกิดเคราะห์ร้ายจากทิศเหล่านี้และขอให้วันนั้นไม่มีเหตุร้ายแรงอะไรเกิดขึ้น

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนเช่นนั้น แต่สอนให้แสดงการระต่อทิศแห่งความจริงทั้ง 6 และประพฤติในทางที่ชอบด้วยปัญญา

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

การที่จะพิทักษ์มิให้ความชั่วร้ายเข้ามาจากทิศทั้ง 6 เราต้องละเว้นความประพฤติชั่ว 4 ควบคุมจิตใจไม่ให้คิดชั่ว 4 และหลีกเลี่ยงอบายมุข ทั้ง 6 ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียที่อยู่อาศัยและทรัพย์สมบัติ

ความประพฤติชั่ว 4 คือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักขโมย การประพฤติผิดในกาม การพุดบด

ความคิดชั่ว 4 คือ โลก โกรธ หลง กลัว

อบายมุขทั้ง 6 ซึ่งเป็นทางรู้ว่ไหลของทรัพย์สินคือการเสพสุรา การเที่ยวกลางคืน หลงระเริงในการร้องรำทำเพลง มั่วสุมในการพนัน คบมิตรชั่ว เกียจคร้านการงาน

การละเว้นความประพฤติชั่ว 4 คิดชั่ว 4 ปิดหนทางอบายมุข 6 และแสดงคารวะต่อทิศทั้ง 6 ซึ่งได้แก่

ทิศตะวันออก หมายถึง บิดามารคากับบุตร ทิศใต้ หมายถึง ครูบาอาจารย์กับศิษย์ ทิศตะวันตก หมายถึง สามเณรกับภรรยา ทิศเหนือ หมายถึง มิตรสหาย ทิศเบื้องล่าง หมายถึง บริวารคนรับใช้ ทิศเบื้องบน หมายถึง พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ประการแรก คือข้อพึงปฏิบัติของบิดามารดาและบุตรในทิศตะวันออก บุตรควรบำรุงบิดามารดาด้วยข้อพึงปฏิบัติ 5 ประการดังนี้คือ เลี้ยงดูบิดามารดา ช่วยทำกิจการงานของบิดามารดา ดำรงรักษาวงศ์สกุล สืบทอดทรัพย์สืบและมรดกของครอบครัว ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว

ในทางกลับกัน บิดามารดาควรอนุเคราะห์บุตรด้วยข้อพึงปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้คือ ห้ามปรามไม่ให้ประพฤติชั่ว ส่งเสริมสนับสนุนให้ทำความดี ให้บุตรได้ศึกษาหาความรู้และความชำนาญ หากผู้ครองที่เหมาะสมให้มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร หากทำตามข้อพึงปฏิบัติทั้ง 5 ประการนี้ บิดามารดาและบุตรในทิศตะวันออกก็จะดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและปราศจากความเศร้าโศก

ประการถัดไป คือข้อพึงปฏิบัติของครูอาจารย์และศิษย์ ศิษย์ควรลูกศิษย์ดื้อนรับเมื่ออาจารย์มาถึง เข้าพบอาจารย์เพื่อช่วยดูแลอย่างใกล้ชิด ควรตั้งใจฟังคำสั่งสอนของอาจารย์ ไม่ละเลยในการปรนนิบัติอาจารย์ น้อมรับคำสั่งสอนด้วยความเคารพ

ในทางกลับกัน ครูบาอาจารย์ควรแนะนำสั่งสอนให้ศิษย์ประพฤติดี ประพฤติชอบ สั่งสอนทุกสิ่งทีตนเองได้เคยเรียนรู้อย่างถูกต้อง เตรียมหนทางเพื่อให้ศิษย์ได้รับการยกย่องสรรเสริญตลอดจนได้รับประโยชน์และการยอมรับนับถือในทุกสถาน เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูบาอาจารย์และศิษย์ในทิศใต้จะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและปราศจากความเศร้าโศก

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ประการถัดไป คือ ข้อพึงปฏิบัติของสามีภรรยาซึ่งอยู่ในทิศตะวันตก สามีควรบำรุงเลี้ยงภรรยาด้วยความเคารพ สุภาพและซื่อสัตย์ต่อภรรยา มอบความเป็นใหญ่ในการตัดสินใจให้ มอบของขวัญให้

ภรรยาควรดูแลงานบ้านเป็นอย่างดี สงเคราะห์หมู่ญาติทั้งหลาย ซื่อสัตย์ต่อสามี รักษาทรัพย์สมบัติของครอบครัว และทำกิจการของ ครอบครัวให้เป็นไปด้วยดี เมื่อเป็นเช่นนี้ สามีภรรยาผู้อยู่ในทิศตะวันตกจะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและปราศจากความเศร้าโศก

ประการถัดไป คือข้อพึงปฏิบัติต่อมิตรผู้อยู่ในทิศเหนือ กล่าวคือ ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยสิ่งที่มีตรชาดแคลน พุดจามีน้ำใจต่อกัน รักษาผลประโยชน์ของมิตร เห็นอกเห็นใจกันอยู่เสมอ และปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรพึงเพียรพยายามปกป้องมิตรไม่ให้ตกไปสู่หนทางที่ผิด ช่วยรักษา ทรัพย์สมบัติของมิตรในยามที่มิตรประมาทพลาดพลั้ง รับฟังเรื่องกังวลใจ เมื่อมิตรประสบปัญหา ยื่นมือเข้าช่วยเหลือในยามทุกข์ยากลำบาก และช่วยเหลือสนับสนุนหมู่ญาติของมิตรเมื่อคราวจำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้ มิตร สหายจะสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและปราศจากความเศร้าโศก

ประการถัดไป คือ ข้อพึงปฏิบัติของนายจ้างและลูกจ้างผู้อยู่ในทิศ เบื้องล่าง นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างด้วยข้อพึงปฏิบัติ 5 ประการดังนี้ จัดการ งานให้ทำตามกำลังความสามารถ จัดหาการกินอยู่ที่ดีและให้ค่าตอบแทน

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

อย่างเพียงพอ ดูแลเอาใจใส่ให้อาหารการกินที่เลิศรส ให้หยุดพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันสมควร

ในทางกลับกัน ลูกจ้างควรปฏิบัติต่อนายจ้างด้วยข้อพึงปฏิบัติดังนี้ ตื่นนอนก่อนนายจ้าง เข้านอนทีหลังนายจ้าง ต้องซื้อสัปดาห์ต่อนายจ้างตลอดเวลา เชี่ยวชาญในหน้าที่การงานของตน ไม่ทำให้นายเสื่อมเสียชื่อเสียง เมื่อเป็นเช่นนี้ นายจ้างและลูกจ้างจะสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและปราศจากความเศร้าโศก

ประการถัดไป คือข้อปฏิบัติต่อพระสงฆ์เทศนาสั่งสอนและอยู่ในทิศเบื้องบน พึงปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้เทศนาสั่งสอนด้วยความเคารพ ทั้งทางกาย วาจา ใจ พึงต้อนรับพระสงฆ์ด้วยความเต็มใจ พึงและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน พึงอุปัฏฐากบำรุงท่านเหล่านั้น

ประการถัดไป คือข้อพึงปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้เทศนาสั่งสอนและอยู่ในทิศเบื้องบน ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้เทศนาสั่งสอนด้วยความเคารพ ทั้งทางกาย วาจา ใจ ควรต้อนรับพระสงฆ์ด้วยความเต็มใจ พึงและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน ควรอุปัฏฐากบำรุงท่านเหล่านั้น

การแสดงคารวะต่อทิศทั้ง 6 ไม่ใช่กระทำเพราะต้องการหลีกเลี่ยงภัยอันตรายจากภายนอก แต่ทำเพื่อป้องกันตัวมิให้เกิดภัยอันตรายขึ้นภายในจิตใจ

2. คนเราควรรู้จักเลือกคบเพื่อนให้ดีกว่าคนไหนควรคบ คนไหนไม่ควรคบ

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

คนที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อน คือ คนฉลาด พุด ประจบสอพลอ สุรุษสุร่าย

คนที่ควรคบเป็นเพื่อน คือ คนที่ช่วยเหลือเราทั้งในยามมีและยามยากจน ให้คำแนะนำตักเตือนเห็นอกเห็นใจเพื่อนด้วยความจริงใจ

มิตรแท้ คือ ผู้ที่ตักเตือนเรามิให้หลงผิด เป็นห่วงเป็นใยทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อประสบเคราะห์กรรมก็คอยปลอบโยนให้คลายทุกข์ให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจเมื่อถึงคราวจำเป็น รักษาความลับให้คำปรึกษาและชักจูงไปในทางที่ถูก

การที่จะหามิตรแท้เช่นนี้ไม่ใช่ของง่าย และการที่ตัวเราจะเป็นมิตรแท้เองก็ไม่ใช่ของง่ายเช่นเดียวกัน ความเป็นมิตรแท้เปรียบเสมือนแสงตะวันที่ส่องแสงสว่างให้แก่โลกทั้งโลก

3. บิคารมารดาเป็นผู้ที่มีบุญคุณมหาศาลที่เราไม่อาจจะทดแทนได้หมดสิ้นไม่ว่าจะใช้เวลานานสักกี่ร้อยปีที่จะทูนบิคารมารดาไว้บนไหล่ทั้งสองข้างก็ตาม เราก็ไม่อาจชดใช้หนี้บุญคุณของท่านให้หมดสิ้นได้

แม้ว่าเราจะเฝ้าชำระร่างกายให้ท่านด้วยเครื่องหอมเป็นเวลาร้อย ๆ ปี ประพุดติตัวเป็นลูกที่อยู่ใต้อาบาท สร้างบัลลังก์ให้นั่ง แสงหาทรัพย์

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

สมบัติมีค่าทั้งหลายในโลกมาให้ทั้งหมดก็ไม่อาจตอบแทนบุญคุณอันมหาศาลของท่านได้หมด

แต่เมื่อใดที่เราแนะนำท่านให้ไปสู่หนทางแห่งธรรมจนท่านเกิดศรัทธาเลื่อมใส ตัดขาดจากหนทางแห่งโลกียวิสัยได้หมดสิ้นและบังเกิดความปีติสุขในดวงใจ เมื่อนั้นแหละจึงจะพูดได้ว่าเราได้สนองคุณท่านแล้ว หรือจะยิ่งกว่าก็ได้

4. ครอบครัวยุคใหม่ คือ สถานที่ที่จิตใจของสมาชิกทุกคนมารวมกัน สามัคคีกลมเกลียวกัน ถ้าทุกคนในครอบครัวยุคใหม่มีความรักและเข้าอกเข้าใจกัน บ้านก็จะมีบรรยากาศเหมือนสวนดอกไม้งดงาม แต่เมื่อใดที่เกิดความแตกแยกไม่ลงรอยกันขึ้นก็เหมือนเกิดพายุร้ายที่พัดกระหน่ำในสวนดอกไม้

ถ้าเกิดความขัดแย้งขึ้นในครอบครัวยุคใหม่ เราไม่ควรตำหนิตติเตียนผู้อื่น แต่ควรสำรวจตัวเองก่อนแล้วดำเนินไปตามทางที่ถูกต้อง

5. นานมาแล้ว มีชายผู้มีศรัทธาแก่กล้าผู้หนึ่ง บิดาของเขาตายตั้งแต่ยังเด็ก อยู่ เขาอาศัยอยู่กับมารดาเรื่อยมาด้วยความสุข จนกระทั่งเขาสมรสกับภรรยา

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ในตอนแรกก็อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ต่อมาเกิดความเข้าใจผิดด้วยเรื่องเล็ก ๆ ระหว่างมารดากับภรรยาของเขาจนต่างเกลียดชังซึ่งกันและกัน ในที่สุดมารดาของเขาก็ออกจากบ้านไปทิ้งให้สามีภรรยาอยู่กันตามลำพัง

เมื่อมารดาของเขายอกจากบ้านไปแล้วเขาก็มีบุตรคนหนึ่งและมีข่าวลือที่ลือสะใ้วว่าจนไปเข้าหูมารดาว่า “เมื่ออยู่ด้วยกันแม่ฟัวมักจะก่อเรื่องกวนใจเราจนไม่มีความสุข แต่เมื่อแยกกันอยู่อย่างนี้แล้ว เราก็มียแต่เรื่องน่ายินดี”

เมื่อผู้เป็นมารดาได้ยินข่าวลือนั้นก็โกรธมาก ตะโกนท้วงว่า “ถ้าคนที่เป็นแม่ถูกเจดหัวออกไปจากบ้านแล้วยังมีเรื่องที่เป็นสิริมงคลเกิดขึ้นในบ้านได้ละก็ โลกคงจะเกิดความวิปริตขึ้นเป็นแน่”

ว่าดังนั้นนางก็ไปที่หลุมศพแล้วตะโกนร้องเหมือนคนเสียสติว่า “เราต้องทำพิธีเผาเจ้าความถูกต้องนี้เสีย”

เมื่อท้าวสักกะได้สดับฟังเรื่องนี้จึงมาปรากฏองค์แล้วซักถามเรื่องราวและปลอบใจให้นางหายโกรธ แต่ก็ไม่เกิดผลอันใด

ท้าวสักกะจึงตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้น เราจะฆ่าและเผาลูกสะใ้วกับหลานของเจ้าเสียให้ตายจะสมใจเจ้าไหม”

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

เมื่อได้ฟังเช่นนั้นก็คิดได้รับขอโทษในความผิดที่นางได้ทำไปเพราะความโกรธ พร้อมกับร้องขอชีวิตของลูกสะใภ้และหลาน ในขณะที่เดียวกันลูกชายและลูกสะใภ้ก็รู้สำนึกในความผิดของคนได้ออกติดตามหานาง ทำวสัถกะได้ไกล่เกลี่ยข้อบาดหมางใจให้ หลังจากนั้นเป็นต้นมา ครอบครัวนั้นก็อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขอีกครั้งหนึ่ง

สังฆธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจะไม่มีวันสูญไปตราบเท่าที่เราไม่ละทิ้งความเชื่อมั่นในทางที่ถูก แต่บางครั้งบางทีดูเหมือนว่าคำสอนนั้นไม่ถูกไม่จริง ทั้งนี้ก็เพราะหัวใจของเราสูญเสียความเชื่อมั่นในทางที่ถูกไปนั่นเอง

ความผิดใจกันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดเรื่องยุ่งยากทั้งปวง ดังนั้นชีวิตครอบครัวจึงควรระมัดระวังให้ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม

6. ในชีวิตครอบครัว มีสิ่งสำคัญที่เราควรสำเหนียกไว้ คือ ความขยันทำงานเหมือนมดและมีความมุนานะเหมือนผึ้ง ไม่ควรหวังพึ่งแรงหรือหวังความช่วยเหลือจากคนอื่น

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ขณะเดียวกัน เราไม่ควรคิดว่าทรัพย์สินที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียรนี้เป็นของคนคนเดียว นอกจากบางส่วนที่เก็บเอาไว้เพื่อในเวลาฉุกเฉินแล้วควรเผื่อแผ่ให้ผู้อื่นด้วย โดยการบริจาคให้ส่วนรวม และเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนา

เราควรระลึกอยู่เสมอว่าไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่จะเป็น “ของตน” ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละคนก็เพราะด้วยกฎแห่งกรรมและสภาวะ ทรัพย์สมบัติที่อยู่ในครอบครองเป็นของนอกกายจะอยู่กับเราเพียงชั่วคราวเท่านั้น ดังนั้น เราจึงไม่ควรใช้มันเพื่อประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียวแต่ควรใช้ด้วยความระมัดระวังและให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

7. เมื่อพระอนานที่ได้รับผ้า 500 พับที่พระนางสามาวดี มเหสีของพระเจ้าอุเทนนำมาถวายก็รับด้วยความยินดี

พระเจ้าอุเทนจึงทรงเคลือบแคลงสงสัยว่าพระอนานที่จะรับถวายด้วยจิตใจที่มีกิเลสแห่งความโลภจึงตรัสถามพระอนานทว่า

“ท่านจะเอาผ้าถึง 500 พับนี้ไปทำอะไรเล่า”

พระอนานที่ก็ทูลว่า “มีพระสาวกเป็นจำนวนมากครองจีวรเก่าขาดวินข้าพุทธเจ้าจะเอาไปแจกให้พระสาวกเหล่านั้น”

พระเจ้าอุเทนตรัสถามต่อไปว่า

“แล้วท่านจะทำอย่างไรกับจีวรเก่า ๆ เหล่านั้น”

“ข้าพุทธเจ้าจะเอาไปทำผ้าลาดอาสนะ”

“แล้วผ้าลาดอาสนะเก่าจะเอาไปทำอะไรเล่า”

“จะเอาไปทำปลอกหมอนพระเจ้าข้า”

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

“ถ้าฉันท่านจะเอาปลอกหมอนเก่าไปทำอะไร”

“จะเอาไปทำผ้าเช็ดเท้า”

“แล้วผ้าเช็ดเท้าเก่าแล้ว จะเอาไปทำอะไร”

“จะเอาไปทำผ้าเช็ดพื้น”

“แล้วผ้าเช็ดพื้นเก่าแล้ว จะเอาไปทำอะไร”

“ข้าพระพุทธเจ้าจะเอาไปฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ผสมกับโคลน แล้วเอาไป
ทำกำแพงบ้านพระเจ้าข้า”

ของทุกอย่างควรได้รับการใช้อย่างทะนุถนอมและใช้อย่างคุ้มค่าควร
คิดว่าไม่ใช่ “ของของตน” แต่เป็นของที่รับฝากไว้

8. ความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเพื่อผลประโยชน์
ของแต่ละฝ่าย หรือเพราะความสัมพันธ์ทางกายเท่านั้น แต่ควรผูกพันกัน
เพราะมีความเชื่อมั่นในสิ่งเดียวกัน

สามิภรรยาคนหนึ่งมีอายุมากแล้ว ได้มาพบพระพุทธเจ้าและทูลถามว่า
“ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ข้าทั้งสองเป็นเพื่อนสนิทกันมาตั้งแต่เล็ก เมื่อโตแล้วก็
ได้แต่งงานกันและอยู่ด้วยกันเรื่อยมาด้วยความสุขไม่เคยมีเรื่องบาดหมางขุ่น
เคืองใจกันเลย กรุณาบอกข้าหน่อยเถิดว่าทำอย่างไรเราคติน้ำข้าทั้งสองจะได้
พบกันและอยู่ร่วมกันเคียงสามิภรรยาเหมือนในชาตินี้อีก”

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า“ถ้าเจ้าทั้งสองมีความเชื่อมั่นในสิ่งเดียวกัน ได้ฟังพระธรรมคำสั่งสอนเดียวกัน ทำบุญด้วย เกิดปัญญารู้แจ้งในสิ่งเดียวกันแล้วไซ้ ชาติหน้าเจ้าทั้งสองก็คงจะมีหัวใจตรงกันและได้อยู่ร่วมกันอีกเป็นแน่แท้”

9. การแสวงหาหนทางแห่งการตรัสรู้^๓นั้นไม่มีการแบ่งแยกเพศ ผู้หญิง ถ้าเกิดศรัทธาแล้วก็สามารถเป็นผู้แสวงหาหนทางตรัสรู้^๓ได้

นางมัลลิกาเป็นราชธิดาของพระเจ้าประเสนชิตกษัตริย์แห่งอโยธยา เป็นผู้ที่แสวงหาหนทางตรัสรู้^๓ ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา นางได้ให้คำสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระพุทธองค์ไว้ 10 ประการว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า นับแต่นี้ไปจนกว่าข้าพุทธเจ้าจะรู้แจ้งในสังขารม ข้าพุทธเจ้าจะปฏิบัติตามสิ่งต่อไปนี้ คือ

- (1) ไม่ประพฤติดิศคำสอน
- (2) ไม่เย่อหยิ่งจองหอง ก้าวร้าวผู้ที่มีอายุโสกว่า
- (3) ไม่แสดงอารมณ์โกรธแก่คนผู้ใด
- (4) ไม่อิจฉาริษยาในความงามหรือทรัพย์สินของใคร
- (5) จะไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวหรือเป็นคนใจแคบ

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

(6) ไม่สะสมทรัพย์ไว้โดยเฉพาะตน ทุกอย่างที่ทำมาได้จะเผื่อแผ่แบ่งปันให้คนที่ยากไร้ทั้งหลายเพื่อช่วยให้พวกเขามีความสุขด้วย

(7) จะปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคกันด้วยการทำทาน ใช้ถ้อยคำสุภาพ คิดถึงผลประโยชน์ของคนอื่นก่อนผลประโยชน์ของตนเอง

(8) ถ้าได้พบคนไร้ญาติขาดมิตร นักโทษคุมขัง คนเจ็บ หรือคนที่ตกอยู่ในความทุกข์ทรมานต่าง ๆ ก็ควรยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือแบ่งเบาทุกข์ของพวกเขาด้วยการชี้แจงสาเหตุและผลของกฎแห่งกรรมให้เข้าใจ ช่วยปลอบโยนให้พวกเขาคลายทุกข์ลงบ้าง

(9) ถ้าได้พบคนที่กำลังฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือทำร้ายทารุณต่อสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายแล้ว จะพยายามขัดขวางเท่าที่จะสามารถทำได้ด้วยการทำโทษให้รู้สำนึกตัว หรือตักเตือนว่ากล่าวให้เลิก ไม่กระทำความผิดเช่นนั้นอีก

(10) จะไม่ลืมนึกที่จะรับฟังพระธรรมคำสั่งสอน เพราะผู้ที่ลืมนึกสั่งธรรมคำสอนมักจะหลงห่างออกไปจากหนทางแห่งความจริง ทำให้ไม่สามารถพบหนทางที่จะนำไปสู่การตรัสรู้ได้”

“เพื่อที่จะช่วยผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์ทรมานให้พ้นทุกข์ หม่อมฉันจะปฏิบัติตามความตั้งใจ 3 ประการ คือ

(1) หม่อมฉันจะพยายามทำให้ทุกคนที่ได้พบมีความสุข เพราะความสุขนำไปสู่การทำความดี ก่อให้เกิดปัญญาเข้าใจในคำสอนที่ถูกต้องได้ลึกซึ้งไม่ว่าจะเกิดมาในชาติใดก็ตาม

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

(2) ด้วยปัญญาที่ได้รับจากการฟังคำสอนที่ถูกต้อง หม่อมฉันจะไม่เบือนหน้าที่จะเผยแพร่วะธรรมคำสอนแก่คนทั้งหลาย

(3) หม่อมฉันจะรักษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด แม้ว่าจะต้องเสียสละร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ทั้งสิ้น”

ความหมายของครอบครัวที่แท้จริงก็คือการมุ่งหน้าก้าวเดินไปสู่หนทางแห่งการรู้แจ้งในสังขรรวมกัน ถ้าจิตใจเกิดศรัทธาขึ้นแล้ว มีความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ก็สามารถเป็นสาวกแนวหน้าของพระพุทธองค์ได้เหมือนนางมัลลิกา

บทที่ 2

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

ตอนที่ 1

ความสามัคคีในหมู่พุทธศาสนิกชน

1. ลองหลับตานึกวาดภาพห้องทุ่งกว้างใหญ่ไพศาลที่ต้องคกอยู่ในความมืดมิดตอนธกาล ณ ที่นั้นมีสิ่งมีชีวิตนับจำนวนไม่ถ้วนอาศัยอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยวและหวาดระแวงภัยเพราะไม่อาจแลเห็นกันและกันได้ เป็นสภาพที่น่าเวทนานัก

แต่ในทันใดนั้นก็ปรากฏร่างของสัตว์บุรุษผู้หนึ่งถือคบเพลิงส่องสว่างมาช่วยขับไล่ความมืดไปจากห้องทุ่งนั้น

สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่ต้องมะจุมเมงาหาราอยู่ในความมืดมา จนกระทั่งบัดนี้ ต่างรู้สึกตื่นเต้นจิตใจที่มองเห็นกันและกัน และพบว่ามิพวกห้องของตัวเองมากมาย ต่างก็วิ่งเข้าไปรวมกลุ่มกับพวกห้องของตัวเองและส่งเสียงแสดงความตื่นเต้นยินดีกันระเบ็งเซ่งแซ่

ห้องทุ่งกว้างนี้เปรียบได้กับโลกของมนุษย์ที่ตกอยู่ในความโง่เขลาบาปบุญญา ผู้ที่ไม่มีแสงสว่างในดวงใจต่างก็ไม่รู้จักที่จะมาคบค้าหาสู่กัน จึงต้องมีชีวิตอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยวเดียวดายไปจนตลอดชีวิต

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

“สัตบุรุษผู้ถือคบเพลิงมาปรากฏตัว” หมายถึงพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงนำแสงสว่างแห่งปัญญามาสู่มนุษย์โลก ด้วยแสงแห่งปัญญานี้ทำให้มนุษย์เราสามารถค้นพบตัวเอง และในขณะที่เดียวกันก็สามารถพบผู้อื่นด้วย ก่อให้เกิดมิตรสัมพันธ์อันดีงาม มีการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างชาติบ้านเมืองขึ้น

ถ้าแม้ว่าจะมีคนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากแต่ต่างก็ไม่รู้จักกัน และกัน ไม่มีการร่วมมือร่วมใจกันสังคมนี้อาจจะไม่เกิดขึ้น

สังคมที่แท้จริง คือ สังคมที่มีปัญหาเป็นดวงประทีป มีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นรากฐานสำคัญของสังคม

2. สังคมในโลกนี้มีอยู่ 3 ประเภทคือ
 1. สังคมที่มีผู้มีอำนาจในการปกครอง และเศรษฐกิจเป็นผู้นำ
 2. สังคมที่เกิดจากกลุ่มชนที่มีความพร้อมใจกัน ต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ขัดแย้งกัน
 3. สังคมที่เกิดจากชุมชนที่มีความเชื่อถือศรัทธาในหลักการหรือคำสอนเดียวกัน

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

ในบรรดาสังคมทั้ง 3 ประเภทนี้ สังคมประเภทที่ 3 นับว่าเป็นสังคมที่แท้จริง เพราะทุกคนใช้ชีวิตร่วมกัน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวใจอันเดียวกันเป็นศูนย์รวมที่ก่อให้เกิดคุณธรรมความดีทั้งหลายในสังคมเช่นนี้จะมีแต่ความสงบสุข

ฝนที่ตกบนภูเขาจะไหลชะลงมาก่อให้เกิดหุบห้วยลำธาร ซึ่งจะค่อย ๆ ขยายใหญ่เป็นแม่น้ำแล้วจึงไหลลงสู่ทะเลใหญ่

น้ำฝนแห่งพระธรรมก็เช่นเดียวกัน ตกลงมาชะโลมจิตใจของผู้คนที่ค่อย ๆ มารวมกันจากกลุ่มชนเล็ก ๆ มาเป็นสังคมที่ค่อย ๆ ขยายใหญ่ขึ้นจนในที่สุดก็มารวมกันอยู่ในห้วงสมุทรแห่งการตรัสรู้

จิตใจของผู้คนในสังคมนั้นจะผสมผสานเข้ากันได้ดีเหมือนน้ำกับน้ำมัน เกิดเป็นสังคมของพุทธศาสนิกชน

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

คำสอนที่ถูกต้องเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่แท้จริง เป็นเสมือนแสงสว่างนำทางให้คนทั้งหลายได้มาพบกัน เป็นศูนย์รวมความคิดและจิตใจของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สังคมที่มีพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นรากฐานนี้ เรียกว่าสังคมแห่งพุทธศาสนิกชน

ในสังคมเช่นนี้ ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามธรรมและฝึกจิตใจของตนให้สอดคล้องต้องกัน ถ้าว่าตามทฤษฎี สังคมของพุทธศาสนิกชนหมายถึงมนุษย์ทุกคนในโลกนี้ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว หมายถึงทุก ๆ คนที่มีศรัทธาเชื่อถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน

3. พุทธศาสนิกชนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ พระสงฆ์ผู้ที่สั่งสอนบรรดาฆราวาส และฆราวาสผู้ที่อุปฐากด้วยการให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม แก่พระสงฆ์เพื่อให้สามารถดำเนินการเผยแผ่พระธรรมได้ตลอดไป

สังคมของพุทธศาสนิกชนจะเป็นสังคมที่สมบูรณ์ได้จะต้องอาศัยความร่วมมือกันในเรื่องต่อไปนี้ คือ พระสงฆ์จะต้องแสดงพระธรรมเทศนาสั่งสอนฆราวาส ฝ่ายฆราวาสจะต้องรับฟังและปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความศรัทธา ถ้าทำได้ดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับฆราวาสก็จะมีคุณสมบัติกัน

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

สมาชิกในสังคมพุทธศาสนิกชนควรคบค้ากันด้วยความสามัคคี
ปรองดองกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความสุขที่ได้อยู่ในสังคมเดียวกัน
รักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

4. มีหลักสำคัญอยู่ 6 ประการที่จะช่วยให้เกิดความสมดุลงันในหมู่
พุทธศาสนิกชน คือ

1. ใช้วาจาสุภาพต่อกัน
2. ประพฤติดีต่อกัน
3. มีความจริงใจต่อกัน
4. แบ่งปันสิ่งของที่ได้รับมาให้กันและกัน
5. ปฏิบัติตามคำสอนเดียวกัน
6. มีความเห็นที่ถูกต้องสอดคล้องกัน

ในบรรดาหลักทั้ง 6 ประการนี้ การมีความคิดเห็นที่ถูกต้องสอดคล้องกันนี้
เป็นหลักที่สำคัญที่สุด เป็นเสมือนแก่นกลางที่มีหลักอื่น ๆ อีก 5 หลักห่อหุ้ม
ไว้

นอกจากนี้แล้ว ยังมีหลักปฏิบัติอีก 2 หลักใหญ่ ๆ ที่แยกออกเป็นข้อ
ย่อย ๆ อีกได้อย่างละ 7 ข้อ คือหลักที่ 1 ได้แก่

- ก. หมั่นชุมนุมกันเพื่อฟังและสนทนาธรรมกัน
- ข. ให้ความนับถือกันและกันตามลำดับอาวุโส
- ค. ให้ความเคารพในพระธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด ไม่ดัดแปลง
หรือเปลี่ยนแปลงคำสอนนั้น

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

- ง. ทั้งผู้ใหญ่และผู้ย่อยควรปฏิบัติต่อกันด้วยความสุภาพอ่อนโยน
- จ. ควรแสดงความเคารพนับถือกันด้วยความจริงใจ
- ฉ. ควรทำใจให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยการฝึกสมาธิในสถานที่สงบโดยให้โอกาสผู้อื่นก่อน
- ช. ควรรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ต้อนรับผู้ที่มาเยือนด้วยความเต็มใจ ให้การรักษาพยาบาล ผู้ป่วยด้วยความเมตตาการุณ

หลักที่ 2 ได้แก่

- ก. ควรรักษาใจให้บริสุทธิ์ไม่เรียกร้องสิ่งใดเกินสมควร
- ข. ควรเป็นคนมีสันโดษ ไม่โลภ
- ค. มีความอดกลั้น ไม่ได้แข็ง
- ง. เป็นคนสงบ ไม่พูดพาล่าม
- จ. ปฏิบัติตามคำสอนโดยดี ไม่ย่อหยิ่ง
- ฉ. เชื่อถือในศาสนาเดียว ไม่ทำตามคำสอนของศาสนาอื่น
- ช. มีความมัธยัสถ์ ไม่ฟุ่มเฟือย

หมู่พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติตามนี้ได้จะประสบแต่ความรุ่งเรือง ไม่มีวันเสื่อม

5. ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความสามัคคีกลมเกลียวเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำความเจริญมาสู่หมู่คณะถ้าไม่มีความสามัคคีกลมเกลียวกันก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นพุทธศาสนิกชน ถ้าหากเกิดเหตุขัดแย้งกันขึ้นก็ต้องรีบแก้ไขปัญหาคัดแย้งนั้นโดยเร็ว

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

เราไม่อาจจะล้างเลือดด้วยเลือด ไม่อาจลบล้างความขุ่นเคืองใจด้วยการขุ่นเคืองตอบนนอกจากจะรีบลิ้มมันเสียโดยเร็ว

6. มีกษัตริย์พระองค์หนึ่งได้สมญาว่า “กษัตริย์แห่งความหายนะ” หลังจากพ่ายแพ้สงครามตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศข้างเคียงซึ่งมีพระเจ้าพรหมทัตกษัตริย์ผู้ชอบทำสงครามปกครองอยู่แล้วพระองค์ก็ได้หลบหนีไปซ่อนตัวพร้อมกับมเหสีและเจ้าชาย แต่ในที่สุดก็ถูกจับตัวได้ แต่โชคดีที่เจ้าชาย หนีรอดไป

เจ้าชายพยายามหาโอกาสช่วยชีวิตพระราชบิดา แต่ไม่ได้ผล จนกระทั่งถึงวันประหารจึงได้ปลอมแปลงพระองค์เข้าไปจนใกล้ลานประหาร แต่ก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้ นอกจากจะเฝ้าดูการประหารด้วยความอาดูร

กษัตริย์ผู้เป็นบิดาทอดพระเนตรเห็นเจ้าชายในร่างปลอมก็จำได้ จึงแสวงตรัสพึมพำกับพระองค์เองว่า “จงอย่าค้นหาอีกต่อไป อย่าทำอะไร บุ่มบ่าม เหวอ่อมระงับด้วยการไม่จองเวร”

หลังจากนั้นเจ้าชายก็พยายามทุกวิถีทางที่จะแก้แค้นแทนพระราชบิดา ในที่สุดก็ได้โอกาสเข้าไปเป็นมหาดเล็กรับใช้ในวังจนเป็นที่โปรดปรานของพระเจ้าพรหมทัต

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

วันหนึ่งพระเจ้าพรหมทัตเสด็จออกล่าสัตว์ เจ้าชายเห็นเป็นโอกาสดี จึงพยายามหลอกล่อนำพระเจ้าพรหมทัตให้เสด็จออกห่างไปจากหมู่ทหารรักษาพระองค์ จนกระทั่งเหลือเพียงสองต่อสองในป่าเปลี่ยว ในที่สุดพระเจ้าพรหมทัตทรงเหนื่อยอ่อน ประทับบรมมถลับอยู่บนพระเพลาของเจ้าชาย เพราะความไว้วางพระทัย

เจ้าชายเห็นเป็นโอกาสจึงชักพระแสงออกมาจ่อที่พระศอกของพระเจ้าพรหมทัตหมายจะฆ่าแต่ก็ยังไม่ เพราะนึกถึงคำพูดที่พระราชบิดาตรัสก่อนสิ้นพระชนม์ได้ พระองค์ทรงพยายามใหม่แต่ก็ไม่อาจจะฆ่าได้ ทันใดนั้นพระเจ้าพรหมทัตก็รู้สึกองค์ ลืมพระเนตรขึ้นแล้วทรงตรัสว่า พระองค์ทรงสุบินเห็นเจ้าชายโอรสของกษัตริย์แห่งความหายนะกำลังจะฆ่าพระองค์

เจ้าชายจึงเงื้อพระแสงขึ้นจับพระเจ้าพรหมทัตไว้แน่น แล้วประกาศพระองค์ว่า เป็นโอรสของกษัตริย์แห่งความหายนะและนี่เป็นโอกาสดีที่พระองค์จะได้ล้างแค้นแทนพระราชบิดาแล้ว แต่เมื่อตรัสจบ เจ้าชายกลับลดมือที่เงื้อง่าไว้ปล่อยให้พระแสงตกลงกับพื้นแล้วทรุดองค์คุกเข่าต่อหน้าพระเจ้าพรหมทัต

เมื่อพระเจ้าพรหมทัตได้ฟังเรื่องราวทั้งหมด ตลอดจนคำพูดที่กษัตริย์แห่งความหายนะได้ตรัสก่อนสิ้นพระชนม์แล้วก็บังเกิดความตื่นตันและสำนึกผิด ได้ทรงขอโทษเจ้าชายและคืนอาณาจักรที่ยึดมาให้ ตั้งแต่นั้นมา ทั้งสองประเทศก็มีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันเรื่อยมา

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

พระคำรัสของกษัตริย์แห่งความหายนะก่อนสิ้นพระชนม์ที่ว่า “จงอย่า
คืนหาอีกต่อไป” หมายความว่า อย่าเก็บความอาฆาตเคັนไว้ยาวนานและ “อย่า
ทำอะไรบู่มบ่าม” หมายความว่าอย่าให้มีมิตรภาพขาดสะบั้นลงในเวลาอันสั้น

ความขุ่นแค้นเคื่องใจนั้นจะระงับได้ด้วยกรไม่ทำตอบ แต่ต้องรีบลืม
มันเสีย

มิตรภาพในหมู่พุทธศาสนิกชนก็เช่นเดียวกันจะยั่งยืนอยู่ได้ถ้ายึดคติคำ
สอนของนิทานเรื่องนี้ แม้ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปก็ควรถือคติพจน์นี้
เป็นคติพจน์ประจำใจด้วย

ตอนที่ 2

อาณาจักรแห่งพุทธ

1. ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พุทธศาสนิกชนจะต้องมีความสามัคคีกลม
เกลียวกันเป็นหลักในการเผยแพร่วะธรรมคำสอนให้แพร่หลาย ถ้าทำได้
ดังนี้ หมู่พุทธศาสนิกชนก็จะขยายวงกว้างออกไปและพระธรรมก็จะแพร่
หลายไปทั่ว

เมื่อพระธรรมแพร่หลายก็จะมีผู้ที่ต้องการแสวงหาหนทางศรีสุรู้เพิ่ม
มากขึ้น ซึ่งก็หมายความว่า อวิชาและกิเลสตัณหาทั้งหลายที่ครอบคลุมโลก
ของเราอยู่ จะถูกกำจัดให้สูญสิ้นไป ปัญญาและแสงแห่งศรีทธา และ
ความปีติยินดีจะเข้ามาแทนที่

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

ลองนึกภาพดินแดนแห่งความชั่วที่เต็มไปด้วยความโลภ ความมึน การต่อสู้และโลหิต เต็มไปด้วยความอิจฉาริษยา ความเกลียดชัง การหลอกลวง ประจบสอพลอ ความลับ การบริภาษ คำทอถัก แต่ในทันใดนั้นเองก็มีแสงสว่างแห่งปัญญารู้แจ้งส่องสว่างขึ้น มีฝนแห่งความเมตตาโปรยปรายจนชุ่มฉ่ำไปทั่ว รากแห่งความศรัทธาก็หยั่งลึก ดอกไม้แห่งความยินดีบานสะพรั่ง ดินแดนแห่งความชั่วร้ายก็เปลี่ยนเป็นดินแดนแห่งพุทธในพริบตาตัวเอง

เหมือนสายลมเอื่อยและดอกไม้ที่เริ่มบานบอกการมาเยือนของคุณ ใบบัวผลิ เมื่อมีผู้ที่บรรลุถึงการตรัสรู้เกิดขึ้น บรรดาดอกไม้ ต้นไม้ ใบหญ้า แม่น้ำลำธาร พื้นแผ่นดิน ทุกสิ่งทุกอย่างจะสดชื่นมีชีวิตชีวา และงดงามเหมือนเป็นอาณาจักรแห่งพุทธ

2. จิตใจของผู้คนที่อยู่ในดินแดนที่มีพระธรรมคำสอนสถิตอยู่จะบริสุทธิ์ ผ่องแผ้วและสงบเพราะได้รับพระเมตตาคุณอันมหาศาลของพระองค์ช่วยขจัดล้างกิเลสฐลึที่แปดเปื้อนอยู่ในจิตใจให้หมดไป

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

จิตใจที่บริสุทธิ์นี้เป็นที่ปลุกฝังความศรัทธาที่จะแสวงหาหนทางแห่ง
สังฆธรรม พร้อมทั้งจะอุทิศทาน รักษาศีล มีความอดทน มีความสงบใจ เกิด
ปัญญา มีเมตตา พร้อมทั้งจะชักนำผู้อื่นให้ได้พบหนทางแห่งการตรัสรู้ด้วย
เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

เรือนของคฤหัสถ์ที่มีครอบครัวคือ บุตรภรรยาพร้อมอาศัยอยู่จะ
กลายเป็นครอบครัวที่มีพระพุทธเจ้าสถิตอยู่ด้วย แม้ประเทศที่มีการแบ่งชั้น
วรรณะในสังคมก็จะกลายเป็นประเทศที่มีพระพุทธเจ้า เป็นกษัตริย์ปกครอง
จิตใจ

พระราชวังสวยงามที่สร้างขึ้น โดยผู้ที่มีจิตใจเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา
นั้นไม่ใช่ที่สถิตของพระพุทธเจ้า ตรงกันข้าม ในกระท่อมน้อยที่หลังคามี
แสงเดือนส่องลอดเข้ามาแต่เจ้าของบ้านเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์สะอาด
เท่านั้น จึงจะเป็นที่ที่พระพุทธเจ้าสถิตอยู่ด้วย

เมื่อดินแดนแห่งพุทธได้ก่อกำเนิดในดวงใจของคนคนหนึ่ง ก็จะช่วย
ชักนำผู้ที่มีศรัทธาเหมือนกันให้มาอยู่รวมกันและขยายจำนวนเพิ่มมากขึ้น
เรื่อยไป จากครอบครัว เป็นหมู่บ้าน เป็นเมืองเป็นนครและเป็นประเทศ
ตามลำดับ จนในที่สุดกลายเป็นอาณาจักร กว้างใหญ่แผ่ขยายอาณาเขตไปทั่ว
ทุกมุมโลก

ดังนั้นการเผยแพร่พระธรรมของพระพุทธเจ้า จึงเป็นการขยายอาณา
เขตของอาณาจักรแห่งพุทธให้กว้างขวางออกไป

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

3. โลกเรานี้ถ้ามองอีกแง่หนึ่งแล้วก็จะเห็นได้ว่าเป็นโลกแห่งความชั่วร้าย เป็นโลกแห่งกิเลสที่เต็มไปด้วยโลหิตจากการสู้รบ ในโลกแห่งความชั่วร้ายนี้ ผู้ที่มีศรัทธาในพระพุทธเจ้าจะเป็นผู้เปลี่ยนโลหิตให้เป็นน้ำนม เปลี่ยนความโลภให้เป็นความเมตตา เปลี่ยนโลกแห่งความชั่วให้เป็นอาณาจักรแห่งพุทธ

การที่จะใช้กระบวยตักน้ำวิคน้ำจากมหาสมุทรใหญ่ให้หมดสิ้นนั้น ไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้ง่าย ๆ แต่ถ้ามีความตั้งใจจริงแล้ว ไม่ว่าจะต้องใช้เวลากี่ชาติต่อกี่ชาติก็ไม่ละความพยายามที่จะทำให้สำเร็จนั้นเป็นความหวังของผู้ที่มีศรัทธาในองค์พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงรอเราอยู่ที่ฝั่งตรงข้ามซึ่งเป็นฝั่งของโลกแห่งการตรัสรู้ เป็นโลกที่ไม่มีความโลภ โกรธ หลง หรือความทุกข์ทรมาน แต่เป็นโลกที่มีแต่แสงสว่างแห่งปัญญา และฝนแห่งเมตตาธรรมหล่อเลี้ยงให้ชุ่มชื้นอยู่ชั่วนิรันดร์

ในอาณาจักรแห่งพุทธจะมีแสงสว่างที่ไม่มีวันสิ้นสุดและมีชีวิตที่เป็นอมตะ ผู้ที่มาถึงดินแดนแห่งนี้แล้ว จะไม่มีวันหลงกลับไปในโลกแห่งกิเลสอีกเป็นอันขาด

ณ ที่นี้ จะมีแต่ความสุข สงบ สุข ความอิมเมียบในรสพระธรรม ดอกไม้จะส่องประกายแห่งปัญญา นกทั้งหลายจะร้องเพลงสรรเสริญพระธรรม นับว่าเป็นดินแดนปลายทางแห่งสุดท้ายที่มนุษย์ทุกคนควรพยายามมาให้ถึง

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

4. อย่างไรก็ดีตาม ดินแดนแห่งนี้ไม่ใช่สถานที่สำหรับการใช้ชีวิตอยู่อย่างเกียจคร้าน แต่เป็นสถานที่พักผ่อนเพียงชั่วคราว เพียงที่ทำด้วยดอกไม้หอม ไม่ใช่ที่สำหรับนอนเล่นสบาย ๆ เท่านั้น แต่เป็นที่พักผ่อนร่างกายให้หายเหนื่อยเพื่อให้มีกำลังแข็งแรง และสดชื่นดังเดิมจะได้เผยแพร่วะธรรมที่จะนำผู้อื่นให้ได้พบหนทางตรัสรู้เช่นเดียวกับตนเอง ๆ ไปอีก

การประกาศพระธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นงานที่ไม่มีวันสิ้นสุด トラบเท่าที่ยังมีมนุษย์และสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายในโลก และトラบใดที่จิตใจของมนุษย์ทั้งหลายยังเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา トラบนั้นการประกาศพระธรรมของพระองค์ก็จะคงดำเนินอยู่สืบไป

ผู้ที่เจริญรอยตามพระพุทธเจ้าและได้ข้ามไปสู่ฝั่งตรงข้ามแล้ว จะกลับมาสู่โลกนี้อีกครั้งหนึ่ง ด้วยผลบุญที่ทำไว้เพื่อช่วยประกาศพระสัจธรรมของพระพุทธเจ้า

ไฟจากคบเพลิงเพียงอันเดียวสามารถจุดต่อให้คบเพลิงอื่น ๆ ได้นับจำนวนไม่ถ้วน แสงแห่งพระเมตตาจิตของพระพุทธเจ้าก็เช่นกัน จะถ่ายทอดไปสู่จิตใจของมนุษย์คนแล้วคนเล่า ไม่มีวันดับมอดไปได้ตราบชั่วกาลปาวสาน

ผู้ที่เจริญรอยตามพระพุทธเจ้า จะรับช่วงงานประกาศพระธรรม ถ้าสอนต่อจากพระองค์แล้วช่วยถ่ายทอดต่อ ๆ กันไปอย่างไม่หยุดยั้งจนกระทั่งหยั่งรากลึกลงในจิตใจของคนทั่วไป ก่อให้เกิดความรุ่งเรือง และเกียรติคุณแก่อาณาจักรแห่งพุทธ

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

ตอนที่ 3

ผู้ที่ได้ไปจุติในดินแดนแห่งพุทธ

1. พระนางสามาวดี (Syamavati) พระมเหสีของพระเจ้าอุเทนทรงเป็นผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธเจ้าเป็นอันมาก

พระนางประทับอยู่แต่ในพระมหาราชวัง ไม่เสด็จออกไปไหน แต่ทรงใช้ให้นางอุตรา (Uttara) นางพระกำนัลหลังค่อม ซึ่งเป็นผู้มีความจำดี ไปฟังพระธรรมที่พระพุทธเจ้าเทศนาแล้วกลับมาทูลถวายพระนางอีกต่อหนึ่งด้วยวิธีนี้พระนางจึงมีความรู้ในพระธรรมอย่างลึกซึ้ง และมีศรัทธาในพระพุทธองค์เป็นอันมาก

มเหสีฝ่ายซ้ายของของพระเจ้าอุเทนเชื่อพระนางมากัณธิยา มีความริษยาพระนางสามาวดีมากพยายามหาทางกำจัดด้วยการเฟ็ดทูลใส่ร้ายต่าง ๆ นานา จนพระเจ้าอุเทนหลงเชื่อตัดสินพระทัยจะประหารชีวิตพระนางสามาวดี แต่พระนางสามาวดีก็ได้ทรงสะทกสะท้าน ตรงกันข้ามพระนางกลับสงบเยือกเย็นจนพระเจ้าอุเทนไม่อาจจะประหารนางได้ เมื่อได้คิดก็ทรงกล่าวขอโทษพระนางในความหุนหันของพระองค์

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

พระนางมักถึชยาจึงยิ่งกริ้วมากขึ้น หาโอกาสในขณะที่พระเจ้าอุเทนไม่เสด็จอยู่ จึงคนร้ายให้ลอบเข้าไปจุดไฟเผาปราสาทของพระนางสามาวดี แต่พระนางสามาวดีก็มีได้ทรงตระหนกหรือหวาดหวั่นแต่ ประการใดกลับสงบเยือกเย็นและปลอบโยนนางสนมกำนัลที่แตกตื่นหนีไฟ ให้สงบสติลงแล้วทรงแสดงพระธรรมที่จดจำมาจากพระพุทธองค์ให้นางกำนัลทั้งหลายฟัง แล้วพระนางพร้อมด้วยนางอุตราหลังค่อม และข้าราชการบริวารก็สิ้นชีวิตอย่างสงบในกองเพลิงนั้น

พระนางสามาวดีได้รับยกย่องว่าเป็นอุบาสิกาที่มีพระทัยเมตตาเป็นเยี่ยม และนางอุตรากำนัลหลังค่อมก็ได้รับยกย่องว่ามีความทรงจำเป็นเลิศ

2. เจ้าชายมหานามะแห่งราชวงศ์ศากยะ พระภาดา (ลูกพี่ลูกน้อง) ของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระองค์มาก ได้ถวายตัวเป็นอุบาสกรับใช้พระองค์ตลอดมา

เมื่อพระเจ้าวิรุฒกษัตริย์ผู้เข็มโหดแห่งแคว้นโกศลได้ยกทัพมาทำลายกรุงกบิลพัสดุ์ เจ้าชายมหานามะได้เสด็จออกไปพบพระเจ้าวิรุฒกขอประทานชีวิตชาวเมืองแต่พระเจ้าวิรุฒกไม่ทรงยินยอมเจ้าชายมหานามะ จึงทรงยื่นข้อเสนอว่า พระองค์จะทรงมุดค้ำน้ำอยู่ในสระใกล้ ๆ ระหว่างนั้นขอให้ปล่อยชาวเมืองเป็นอิสระ

พระเจ้าวิรุฒกตกลง เพราะทรงคิดว่าระยะเวลาที่เจ้าชายมหานามะ จะทรงอยู่ได้น้ำได้นั้นคงไม่นานนักเมื่อเจ้าชายมหานามะทรงมุดค้ำลงไป ในสระแล้ว ประตูเมืองก็เปิดออก ชาวเมืองต่างพากันหนีเอาชีวิตรอดด้วยความยินดี เวลาผ่านไปนาน แต่เจ้าชายมหานามะก็มีได้ทรงเสด็จกลับขึ้นมาอีก พระองค์ทรงเสียสละชีวิตโดยใช้พระเกศาคูดิกกับรากต้นหลิวจนสิ้นพระชนม์ เพื่อช่วยชีวิตราษฎรให้พ้นภัย

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

3. พระอุบลวรรณาเถรี เป็นหนึ่งในบรรดาอัครสาวิกาของพระพุทธเจ้า ได้รับยกย่องว่า มีปัญญาเลิศเทียบเท่าพระมหาโมคคัลลานะอัครสาวกเบื้องซ้าย นางเป็นหัวหน้าของบรรดาสาวิกาทั้งหลายและเป็นผู้ที่ไม่เคยย่อท้อที่จะประกาศพระธรรมของพระพุทธเจ้า

พระเทวทัตเป็นผู้ที่มีจิตใจชั่วร้าย ได้ยุยงพระเจ้าอชาตศัตรูให้แข็งข้อต่อพระพุทธเจ้า แต่ภายหลังพระเจ้าอชาตศัตรูกลับพระทัยได้ ทรงตัดไมตรีกับพระเทวทัตและกลายมาเป็นพุทธมามกะที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามาก

ครั้งหนึ่งพระเทวทัตได้มาขอเฝ้าพระเจ้าอชาตศัตรูแต่ไม่สามารถผ่านประตูปราสาทเข้าไปได้ พระอุบลวรรณาเถรีได้ออกมาพบ ทำให้พระเทวทัตโกรธมากถึงกับทำร้ายร่างกายพระอุบลวรรณาเถรีถึงบาดเจ็บสาหัส แต่นางก็กล้าฟันอดทนต่อความเจ็บปวดกลับไปจนถึงอารามที่พำนักบรรดาสาวิกาทั้งหลายต่างตกใจมาก นางจึงปลอบว่า “ดูก่อนท่านทั้งหลาย ชีวิตของคนเรานั้นไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีความจริงและไม่มีตัวตนแน่นอน โลกแห่งการตรัสรู้เท่านั้นที่จะเป็น โลกแห่งความสงบขอให้ท่านทั้งหลายจงพยายามแสวงหาหนทางนี้ให้พบโดยเร็วเถิด” เมื่อกล่าวจบแล้ว นางก็สิ้นใจอย่างสงบ

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

4. องคุลิมาล เป็นมหาโจรใจชั่วได้ฆ่าคนล้มตายเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า จึงกลับตัวได้และกลายมาเป็นสาวกที่เลื่อมใสในพระพุทธองค์ แต่เนื่องจากได้ทำกรรมชั่วไว้มาก ทำให้ต้องได้รับการแก้แค้นจากชาวบ้านชาวเมืองในเวลาออกบิณฑบาตในเมือง

วันหนึ่งที่ออกไปบิณฑบาตในเมืองก็ถูกผู้คนที่เกลียดชังแค้นเคือง ทำร้ายจนเลือดโชกตัวเมื่อกลับไปถึงที่พักสงฆ์ ก็กราบแทบพระบาทของพระพุทธเจ้าแล้วกล่าวคำขอพระทัยที่พระองค์ทรงช่วยให้ได้มีโอกาสชดใช้ผลกรรมที่ได้ทำไว้ในอดีตว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพุทธเจ้าเดิมมีนามว่า “ไม่เป็นภัย” แต่เพราะความโง่เขลาจึงได้ทำลายชีวิตมนุษย์เป็นจำนวนมาก แล้วตัดนิ้วมือคนที่ตายแล้วคนละนิ้วมาร้อยเป็นพวงมาลัยแขวนคอ ข้าพุทธเจ้าจึงได้ชื่อว่า องคุลิมาล”

“แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ข้าพุทธเจ้าจึงเกิดปัญญา และศรัทธาในองค์พระรัตนตรัย การฝึกช้างม้า วัวควาย จำเป็นต้องใช้เส้ เชือกหรือตะขอ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงใช้สิ่งเหล่านี้เลยในการฝึกจิตใจของข้าพุทธเจ้าให้ยอมสยบ”

“วันนี้ ข้าต้องทนทรมานรับกรรมที่ได้เคยก่อไว้ แต่ข้าก็มีได้วัดถึงความเป็นหรือความตาย ข้าจะคอยวินาทีสุดท้ายด้วยความสงบ”

การสร้างอาณาจักรแห่งพุทธ

5. พระโมคคัลลานะและพระสารีบุตรเป็นอัครสาวกผู้ยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า เมื่อพวกนอกศาสนาทั้งหลายเห็นว่า พระธรรมของพระองค์ได้รับการเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ไหลซอกซึมไปในจิตใจของผู้คน เหมือนน้ำบริสุทธิ์เย็นฉ่ำก็เกิดความริษยา หาทางกลั่นแกล้ง ขัดขวางการประกาศพระธรรมต่าง ๆ นานา

เมื่อไม่อาจยับยั้งการประกาศพระธรรมของท่านได้ ก็วางแผนจะตัดมือ และเท้าของพระโมคคัลลานะหลายครั้ง ครั้งแรกและครั้งที่สองไม่เป็นผลสำเร็จ พอถึงครั้งที่สาม พระโมคคัลลานะถูกพวกนอกศาสนาหลายคน รุมล้อมไว้และถูกทำร้ายจนถึงแก่ชีวิต แต่ท่านก็ยอมรับการกระทำนั้นอย่างสงบไม่ต่อสู้ จนกระทั่งกระดูกแตก เนื้อหนังฉีกขาด และสิ้นใจอย่างสงบ ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นในหนทางตรัสรู้

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้หนึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นมาในโลกเพื่อประโยชน์สุขของคนทั้งปวง เป็นผู้ที่เปี่ยมล้นด้วยเมตตาคุณมหาศาล ทรงกำเนิดมาเพื่อนำประโยชน์สุขมาสู่เทวดาและชาวโลก บุคคลผู้นี้คือใคร แน่แน่นอนทีเดียว บุคคลผู้นี้จะเป็นใครอื่นไปไม่ได้ นอกจาก พระตถาคตผู้เป็นอรหันต์ เป็น โลกวิทู คือ เป็นผู้รู้แจ้งโลก

ภิกษุทั้งหลายกำเนิดของบุคคลที่หาได้ยากมากในโลกนี้ คือใคร คือ พระตถาคต ผู้เป็นอรหันต์ เป็น โลกวิทู นั่นเอง

ภิกษุทั้งหลาย ความตายของบุคคลหนึ่งที่ยังให้เกิดความอาดูรแก่ชนทั้งปวง คือ ความตายของใคร ของพระตถาคต ผู้เป็นอรหันต์ เป็น โลกวิทู นั่นเอง

ภิกษุทั้งหลายบุคคลผู้ประเสริฐสุดหาผู้ใดมาเปรียบ หรือเทียบเท่าไม่ได้ บุคคล ผู้ นั้น คือ ใคร คือ พระตถาคต ผู้เป็นอรหันต์ เป็น โลกวิทู นั่นเอง

ภิกษุทั้งหลาย การปรากฏตนขึ้นมาในโลกของบุคคลผู้หนึ่งเป็นเสมือนผู้มีทิพยจักขุ เป็นดวงประทีป และฉายรัศมีอันยิ่งใหญ่ให้กระจายส่องสว่างไปทั่ว บุคคลผู้ นั้น คือ ใคร คือ พระตถาคต ผู้เป็นอรหันต์ เป็น โลกวิทู นั่นเอง

(อังกุตตรนิกาย I-13)

(อังกุตตรนิกาย :หมวดพระสูตรที่รวบรวมไว้ตามจำนวนองค์ธรรม)

บรรณานุกรม

- อักษรย่อ: ท.น. – ทีฆนิกาย
 ม.น. – มัชฌิมนิกาย
 ส.น. – สังยุตตนิกาย
 อ.น. – อังกุตตรนิกาย

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
พระพุทฺธ			
บทที่ 1			
1	2	1	พระสูตรต่าง ๆ
	5	1	อ.น. 3-38, สุขุมालาสสูตร
	5	10	ม.น. 3-26, อริยปริเยสนสูตร
	6	1	พระสูตรต่าง ๆ
	7	1	ม.น. 9-85, โพธิราชกุมารสูตร
	7	8	พระสูตรต่าง ๆ
	7	12	สูตรนิบาต 3-2, ปาทานสูตร
	7	16	พระสูตรต่าง ๆ
	8	4	วินัย, มหาวรรค 1
	9	11	ท.น. 16, มหาปรินิพพานสูตร
2	10	14	ท.น. 16, มหาปรินิพพานสูตร
	11	7	ปรินิพพานสูตร
	13	3	ปรินิพพานสูตร
	13	8	ท.น. 16, มหาปรินิพพานสูตร
บทที่ 2			
1	15	1	อมิตายุทธยานและวิมลกীরตินิเรเทศสูตร

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
	15	5	ศรีงคมสูตร
	15	8	วิมลกีรตินิรเทศและมหาปริณีพพานสูตร
	16	5	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 16
	17	1	มหายานชาดก จิตภูมิปริกษสูตร
	17	7	มหาปริณิรวานสูตร(มหาปริณีพพานสูตร)
2	19	1	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 3
	20	1	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 4
	21	7	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 5
3	22	11	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 16

บทที่ 3

1	25	1	อวคัมภสูตร 5
	26	4	มหาปริณิรวานสูตร(มหาปริณีพพานสูตร)
	26	7	อวคัมภสูตร
	26	13	สุวรรณประภาโศตมราชสูตร 3
2	29	1	อวคัมภสูตร
	29	6	อวคัมภสูตร 34, คัมภชาวยุหะ
	29	8	สุขาวคิยหสูตรเล็ก ๆ
	29	11	อวคัมภสูตร
	30	1	ศ.น. 35-5
	30	4	มหาปริณิรวานสูตร(มหาปริณีพพานสูตร)

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
3	32	8	ม.น. 8-77 มหาสกลุทธิสูตร
	33	4	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	33	9	ลึงกาวตารสูตร
	34	4	อวคัมสกสูตร 32
	34	14	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 25
	35	1	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	35	10	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 2
	35	13	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 2

พระธรรม

บทที่ 1

1	38	1	วินัย, มหาวรรค 1-6 และส.น. 56-11-12, ธรรมจักรกัปปวัตตสูตร
	39	12	อิติวุตตกะ 103
	40	5	ม.น. 2, สัพพาสวสูตร
	40	10	พระสูตรยี่สิบสองตอน 18
	41	3	ศรีมาลาเทวีสิงหนาทสูตร
3	42	13	อวคัมสกสูตร 22, ทศกัมมิกะ

บทที่ 2

1	46	1	ม.น. 4-35, จุฬสัจจสูตร
	48	8	อ.น. 5-49, รชมณฑาสสูตร
	48	12	อ.น. 4-185, สมณสูตร
	49	5	อ.น. 3-134, อุปปาทสูตร

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
2	49	12	ลึงกาวดารสูตร
	49	14	อวตัมสกสูตร 2
	50	1	อวตัมสกสูตร 16
	50	12	อวตัมสกสูตร 22, ทศภูมิกะ
	51	1	ลึงกาวดารสูตร
	51	5	อ.น. 4-186, อมมกสูตร
	51	8	ธรรมบท 1,217,18
	52	1	ส.น. 2-1-6, กามทสูตร
3	52	9	อวตัมสกสูตร 16
	52	14	ลึงกาวดารสูตร
	53	9	ม.น. 3-22, อลคัทพูปมสูตร
	54	8	ลึงกาวดารสูตร
	54	12	ลึงกาวดารสูตร
	54	12	ลึงกาวดารสูตร
4	57	9	วินัย, มหาวรรค 1-6
	58	1	ลึงกาวดารสูตร
	58	5	ส.น. 35-200, ทารุกขันธสูตร
	58	15	ลึงกาวดารสูตรและอื่น ๆ (และสูตรอื่น ๆ)
	60	1	ลึงกาวดารสูตร
	60	11	ลึงกาวดารสูตร
	61	7	วิมลกีรตินิรเทศสูตร
	63	11	อวตัมสกสูตร 34, คัมภายูหะ
	64	1	ลึงกาวดารสูตรและอื่น ๆ

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
บทที่ 3			
1	65	1	วินัย, มหาวรรค 1-5
	65	9	วินัย, จุฬวรรค 5-21
2	66	1	ศุรังคมสูตร
	71	8	ศุรังคมสูตร
	73	5	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	73	9	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 7 และศุรังคมสูตร
	74	1	อวตัมสกสูตร 32
	74	4	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	74	7	พรหมชาลสูตร
	75	1	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
3	75	14	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
บทที่ 4			
1	81	1	ศรีมาลาเทวีสิงหนาทสูตร
	82	3	อ.น. 2-11
	82	8	อิติวุตตะกะ 93
	83	1	วินัย, มหาวรรค
	83	9	อ.น. 3-68, อัญญาติฎฐิกสูตร
	84	1	อ.น. 3-34, อาพวกสูตร
	84	12	ไวยุทธสูตร
	84	17	วินัย, มหาวรรค 1-6, ธรรมจักรกัปปวัตนสูตร
	85	1	ม.น. 2-14, จุฬทุกขขันธสูตร
	85	11	มหาปริณิรวาณสูตร
	86	14	อิติวุตตะกะ 24

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
2	88	13	ม.น.6-51, กัณฑ์กรสูตฺร
	89	1	อ.น.3-130
	89	8	อ.น.3-113
3	90	1	อิติวุตตกะ 100
	90	14	สัมยุทฺตรัตนปิฎกสูตฺร
	91	10	มหาปริณิรวาณสูตฺร(มหาปริณิพพานสูตฺร)
	93	1	อ.น.3-62
	93	11	อ.น.3-35, เทวทูตสูตฺร
	94	17	เถรีคาถา อรรถกถา
	95	14	สุขาวดีวฺยหสูตฺร เล่ม 2

บทที่ 5

1	102	1	สุขาวดีวฺยหสูตฺร เล่ม 1
	105	14	สุขาวดีวฺยหสูตฺร เล่ม 2
	107	4	อติมาขุรชยานสูตฺร
2	110	17	สุขาวดีวฺยหสูตฺรเล็ก ๆ

ทางปฏิบัติ

บทที่ 1

1	116	1	ม.น. 2, สัพพาสวสูตฺร
	118	1	น.น. 3-36, อริยปริเยสนสูตฺร
	118	10	ส.น. 35-206, จปานสูตฺร
	119	9	พระสูตฺรสี่สิบสองบท 41-2
	121	15	ม.น. 2-19, ทวีธาวิตักกสูตฺร
	122	11	ธรรมมบทอรรถกถา
2	123	9	อ.น. 3-117

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
	124	1	ม.น.3-21 กกจูปมสูตร
	127	1	ม.น.3-23, วมมีกสูตร
	128	12	ชาดก 4-497, มาตังคชาดก
	132	1	พระสูตรสี่สิบสองบท 9
	132	7	พระสูตรสี่สิบสองบท 11
	133	5	พระสูตรสี่สิบสองบท 13
	134	1	อ.น.2-4, สมจิตตสูตร
3	134	12	สัมยัคตรัตนปิฎกสูตร
	144	16	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	145	13	สัมยัคตรัตนปิฎกสูตร
บทที่ 2			
1	150	1	ม.น. 7-63, จูพมาลุงกยสูตร
	152	7	ม.น. 3-29, มหาสารโรปมสูตร
	154	1	มหายาสูตร
	154	9	เถรคาถา อรรถกถา
	156	7	ม.น. 3-28, มหาหัตถิปโทปมสูตร
	156	16	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	157	11	อวทานชาดก
	159	1	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
	160	9	ปัญญาวิมคติสาหส์ริกาปรัชญาปารมิตาสูตร
	161	14	อวตัมสกสูตร 34, คัมภวยูหะ
2	163	12	อ.น. 3-88

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
	164	6	อ.น. 3-81
	164	8	อ.น. 3-82
	165	6	ปรีนิพพานสูตร เล่ม 2
	166	6	ม.น. 14-141, สัจวิภังคสูตร
	168	1	ปรีนิพพานสูตร เล่ม 2
	168	14	อ.น. 5-16, พลสูตร
	169	1	อวตัมสกสูตร 6
	170	1	มหาปรีนิรวาณสูตร(มหาปรีนิพพานสูตร)
	170	8	สัมชยครัตนปิฎกสูตร
	171	1	สุวรรณประภาสสูตร
	171	13	มหาปรีนิรวาณสูตร(มหาปรีนิพพานสูตร)
	172	11	เถรคาถาอรธกถา
	173	3	ชาดก 55, ปัญจาวุชชาดก
	174	9	อิติวุตตกะ 39 และ 40
	174	18	มหาปรีนิรวาณสูตร(มหาปรีนิพพานสูตร)
	175	1	มหาปรีนิรวาณสูตร(มหาปรีนิพพานสูตร)
	175	4	อ.น. 5-12
	175	7	ปรีนิพพานสูตร
	175	15	ศุริงกมสูตร
3	176	19	ส.น. 55-21 และ 22, มหานามสูตร
	177	12	อ.น. 5-32, จุนทีสูตร
	178	1	วิมลกีรตินิเรเทศสูตร
	178	15	ศุริงกมสูตร
	178	21	สุขาวดีวฺยหสูตร เล่ม 2
	179	1	ส.น. 1-4-6

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
	179	9	อวตัมสกสูตร 33
	180	7	อวตัมสกสูตร 24
	181	1	สุวรรณประภาสสูตร 4
	181	8	อมิตายุทธยานสูตร
	181	11	สุขาวดีวยุทธสูตร
	181	15	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปริณีพพานสูตร)
	182	10	ม.น. 2-16, เจโตขิลสูตร
	183	6	สุขาวดีวยุทธสูตร เล่ม 2
4	184	1	ธรรมมบท
	192	1	ส.น. 1-4-6
	192	13	อ.น.
	192	17	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปริณีพพานสูตร)
			พระสงฆ์
บทที่ 1			
1	194	1	อติวุตตกะ 100 และม.น. 1-3, ธรรมทายาทสูตร
	194	5	อติวุตตกะ 92
	195	1	วินัย, มหาวรรค 1-30
	195	16	ม.น.4-39, มหาอัสสปุสูตร
	197	7	ม.น.4-40, จูฬอัสสปุสูตร
	198	1	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 19
	198	5	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 19
	199	1	สัทธรรมปุณฑริกสูตร 14
2	200	7	ส.น. 55-37, มหานามสูตร
	201	1	อ.น. 3-75

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา
	201	5	ส.น. 55-37, มหานามสูตร
	201	5	ส.น. 55-54, กิลยั้งสูตร
	201	9	อวตัมสกสูตร 22
	203	9	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปริณิพพานสูตร)
	206	5	อวตัมสกสูตร 7
	209	1	มหามายาสูตร
	210	1	อวตัมสกสูตร 21
	210	15	มหาปริณิรวาณสูตร(มหาปริณิพพานสูตร)
3	212	1	ท.น. 31, สิงคาโลวาทสูตร(สิงคาลกสูตร)
	217	11	อ.น. 2-4, สมจิตตสูตร
	218	9	อ.น. 3-31
	218	15	ชาดก 417, กัจจანიชาดก
	220	12	ท.น. 31, สิงคาโลวาทสูตร
	221	5	ธรรมบทอรรถกถา 1
	222	10	(อรรถกถาฉบับพม่า)
	223	5	ศรีมาลาเทวีสิงหนาทสูตร

ตอน	หน้า	บรรทัด	ที่มา	
บทที่ 2				
1	226	1	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)	
	227	10	อ.น. 3-118, โสเจยยังสูตร	
	229	10	ส.น.	
	230	4	วินัย, มหาวรรค 10-1 และ 2	
	230	10	ท.น.16, มหาปรินิพพานสูตร	
	231	16	วินัย, มหาวรรค 10-1 และ 2	
	2	234	11	ส.น.
		235	8	ชูอินสูตร (The Chuin-Kyo Sutra ของญี่ปุ่น)
		235	12	วิมลگیرตินิรเทศสูตร
		237	1	มหาปรินิรวาณสูตร(มหาปรินิพพานสูตร)
237		14	สุขาวดีวฺหูสูตรย่อ	
238		1	สุขาวดีวฺหูสูตร	
238		13	วิมลگیرตินิรเทศสูตร	
3		239	1	ธรรมบทธรรมรถถา 1
	239	8	อ.น. 34-2	
	240	10	ธรรมบทธรรมรถถา	
	241	1	อ.น. 57	
	241	5	สรรพาสติวาท สังฆแพทกวัสดุ 10	
	242	1	ม.น. 9-86, อังคุลิมาลสูตร	
	243	1	อ.น. 26	